

Колісніченко Наталія

*завідувач кафедри української та іноземних мов
ОРИДУ НАДУ при Президенті України, к. держ. упр., доцент*

МОВНА, КОМУНІКАТИВНА ТА МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНЦІЇ В ПІДГОТОВЦІ З ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЯК СКЛАДОВІ КОМУНІКАЦІЇ ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ

У статті обґрунтовуються особливості мовної, комунікативної та міжкультурної компетенції у вивченні іноземної мови в межах підготовки з публічного управління. Розглядаються європейські документи, в яких зафіксовано роль та значення загальних компетенцій, серед яких спілкування рідною мовою та спілкування іноземною мовою. Аналізуються лінгвістичні комунікативні компетенції (мовна компетенція, соціокультурна компетенція, прагматична компетенція). Обґрунтовується важливість мовної підготовки в сфері державного управління, зокрема на прикладі Департаменту з питань освіти Великобританії.

Ключові слова: ключові компетенції, мовна компетенція, комунікативна компетенція, міжкультурна компетенція, іншомовна комунікація, мовний портфель, підготовка з публічного управління

Natalya Kolisnichenko

*PhD in Public Administration,
Docent, head of Ukrainian and Foreign Languages Department
of ORIPA NAPA under the President of Ukraine*

LINGUISTIC, COMMUNICATIVE AND INTERCULTURAL COMPETENCIES IN PUBLIC ADMINISTRATION TRAINING AS THE ELEMENTS OF FOREIGN LANGUAGES COMMUNICATION

The paper describes the peculiarities of linguistic, communicative and intercultural competences in the study of foreign languages within public administration training programs. These competences are included as language competences into the structure of general competencies that have become an important factor in the process of identifying and implementing careers of adults. Two of the lifelong learning competences relate to languages and communication: native language communication; foreign language communication.

Foreign language competencies are common to many professions, therefore, they are universal.

Language communicative competences consist of the following components: linguistic competence, socio-cultural competence, pragmatic competence.

The concept of linguistic competence is considered not only in terms of its structural and component composition, but also in terms of linguistic abilities development; The relationship of linguistic competence with other communicative competences and the process of its formation are considered.

Socio-cultural competence (knowledge about the country of the language studied) means understanding of the culture of another country along with knowledge of its language. Pragmatic

competence (knowledge about the nature and features of communication, the potential of professional discourse) is associated with the motivation, with the goals of students.

A new initiative aimed to standardize information on qualifications and professional experience of European workers - Europass is studied. It contains the following elements: Curriculum vitae, passport of mobility, supplement to the diploma, language portfolio which indicates language skills, internships abroad, results of international language tests.

The system of training for public administration is analysed taking the case of the Department of Education (DfE) which has actively implemented Communicaid as a global advisory service on culture and communication.

From 2004 Communicaid was selected there as a provider of language training services.

The paper concludes that training in foreign languages does not only develop skills and abilities of learners, but also contributes to the formation of a new type of linguistic identity, characteristics of which are determined by the society. These characteristics are a priority in determining the goals of the educational process and are taken into account in the development of educational standards.

Key words: key competences, linguistic competence, communicative competence, intercultural competence, foreign language communication, language portfolio, public administration training.

Колисниченко Наталья

*заведуючий кафедри українського і іноземних мов
ОРИГУ НАГУ при Президенті України,
кандидат наук з державного управління, доцент*

ЯЗЫКОВАЯ, КОММУНИКАТИВНАЯ И МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОМПЕТЕНЦИИ В ПОДГОТОВКЕ В ПУБЛИЧНОМ УПРАВЛЕНИИ КАК СОСТАВЛЯЮЩИЕ КОММУНИКАЦИИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

В статье обосновываются особенности языковой, коммуникативной и межкультурной компетенции в изучении иностранного языка в рамках подготовки с публичного управления. Рассматриваются европейские документы, в которых зафиксированы роль и значение общих компетенций, среди которых общение на родном языке и общения на иностранном языке. Анализируются лингвистические коммуникативные компетенции (языковая компетенция, социокультурная компетенция, прагматическая компетенция). Обосновывается важность языковой подготовки в сфере государственного управления, в частности на примере Департамента по вопросам образования Великобритании.

Ключевые слова: ключевые компетенции, языковая компетенция, коммуникативная компетенция, межкультурная компетенция, иноязычная коммуникация, языковой портфель, подготовка по публичного управления.

Постановка проблеми. Основою володіння іноземною мовою є власне лінгвістичні знання, тобто знання системи мови та вміння її використовувати з метою комунікації. Важливими є навички і готовність оцінювати комунікативну ситуацію, приймати відповідне рішення щодо власне мовної поведінки. Необхідними є також культурні (міжкультурні) параметри комунікації й володіння ними. Це, перш за все, фахові, предметні знання, знання особливостей соціальних відносин і навичок їх реалізації тощо. Визнання культурного виміру як ключового компонента вивчення мови стало однією з найважливіших змін за

останні кілька десятиліть. Комплексний (мовний, комунікативний та культурний) підхід ускладнює сучасне навчання іноземним мовам з точки зору його змісту, цілей та розвитку компетенцій.

Мета статті – обґрунтувати особливості мовної, комунікативної та міжкультурної компетенції у вивченні іноземної мови в межах підготовки з публічного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття загальних компетентностей («ключові компетенції» в документах Європейського Союзу) є досить нерозробленим у Європі, відтак приваблює увагу дослідників. Напрацювання європейських науковців та практиків полягають у визначенні потреб з іноземної мови, які представлені в системі державного управління. Зокрема, ці дослідження спрямовані на таке: навички, які необхідні з іноземної мови на різних публічних посадах; канали, за допомогою яких державні службовці мають контакти і спілкуються в контексті своєї роботи; необхідні міжкультурні навички; чотири основні мовні навички; необхідність сертифікатів з іноземної мови.

На сьогодні в Україні все відчутнішими стають аналітичні дослідження та науково обґрунтовані результати щодо концептуального розуміння комунікації іноземними мовами, її відповідність вимогам ринку праці, викликам та можливостям, які вона пропонує для професійного зростання та кар'єри, особистісного розвитку та участі у громадському житті. Формування іншомовної комунікативної компетентності стало предметом пошуку таких дослідників, як-от: Л. Борозенець, Н. Гавриленко, О. Григоренко, М. Євдокімова, В. Зикова, Е. Комарова, Т. Кускова, Н. Кучеренко, Л. Фішкова, Л. Халяпіна, І. Цатурова та ін.).

Невирішені частини загальної проблеми. Новий Закон України «Про державну службу» серед вимог до претендентів на посаду визначає обов'язкове володіння іноземною мовою, однією з офіційних мов Ради Європи. Це означає, що з 2019 року знання англійської мови буде однією з умов для номінування на державну службу. Держслужбовців чекає атестація на рівень знання мови, а після цього – навчання на спеціальних курсах як в самих держструктурах, так і на базі різних навчальних закладів. На сьогодні в Україні знання англійської мови знаходиться на рівні 7 %, в той час як в країнах ЄС – на рівні 50 %, в скандинавських країнах – на рівні майже 80 %. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти визначають основні напрями підготовки студентів ВНЗ як майбутніх фахівців, що передбачає досягнення студентами достатнього рівня іншомовної комунікативної компетенції у сферах загальної та професійної комунікації [1, с. 14].

Виклад основного матеріалу. Старіння населення та зростаючий дефіцит трудових ресурсів спричиняють необхідність пошуку способів допомогти людині залишатися якомога довше на ринку праці. Ці соціальні процеси та економічна глобалізація посилюють конкуренцію серед шукачів роботи і вимагають постійної адаптації до змін їхньої діяльності.

Пріоритетами сучасного суспільства вважаються сталий розвиток, особисте благополуччя, умови співробітництва, здоровий спосіб життя, а також особисте вдосконалення.

Загальні компетенції стали важливим фактором, який обумовлює участь дорослих у процесі визначення та реалізації своєї власної кар'єри у контексті розвитку держави добробуту. Навчання протягом усього життя (life long learning – LLL) стає особливо важливим, оскільки воно гарантує більшу гнучкість для робочої сили та кращу адаптацію до постійних змін. У цьому контексті розвиток загальних компетенцій передбачає більш високу якість навчання протягом усього життя та розповсюдження мережі послуг неформальної освіти.

З розвитком інформаційного суспільства необхідність загальних навичок у сфері особистого, професійного та суспільного життя постійно збільшується. Процеси глобалізації та зростаюча інтернаціоналізація економіки активно впливають на сферу праці. Впровадження нових технологій та поява нових форм організації праці також спричиняють часті зміни в сфері можливостей працевлаштування.

Знання, навички і вміння є суттєвими факторами для інновацій, продуктивності та конкурентоспроможності. Вони сприяють мотивації, задоволеності роботою та якості роботи [9]. Актуалізується роль загальних компетентностей у вищих навчальних закладах, а саме – навчальних програмах, наукових дослідженнях, розробці курсів.

Європейська рамка ключових компетенцій навчання впродовж життя [16] визначає вісім компетенцій, якими повинен оволодіти кожен задля того, щоб досягти особистих та професійних цілей, соціальної інтеграції та активної громадянської позиції (адже існує зростаючий інтерес до соціальної згуртованості та демократичного громадянства) в сучасному, такому, що швидко змінюється, світі. Дві з компетенцій навчання протягом усього життя, що визначені в Рамці, стосуються мов та комунікацій:

- спілкування рідною мовою;
- спілкування іноземною мовою.

У цьому документі комунікація іноземною мовою (як одна із ключових компетенцій) тлумачиться як здатність розуміти, висловлювати та інтерпретувати поняття, думки, почуття, факти як усно, так і письмово (слухання, говоріння, читання та письмо) у відповідному діапазоні суспільних і культурних контекстів (у сфері освіти та навчання, роботи, дому та дозвілля) відповідно до бажань та потреб людини. Європейська рамка визначає комунікацію іноземною мовою як компетенцію, яка широко використовується із основними навичками спілкування рідною мовою.

Відповідно до Європейського індикатора компетенції мов, компетенція вимірюється у чотирьох напрямках: читання, слухання, говоріння, письмо [15]. Крім того, ця компетенція охоплює такі навички, як посередництво та міжкультурне розуміння [8].

Можливість інтерактивно використовувати мову, символи та текст зафіксована у документі ОЕСР «Визначення та вибір ключових компетенцій» [14], де ця компетенція виділена в якості компетенції 1-А і стосується ефективного використання розмовних і письмових мовних навичок у різних ситуаціях. Це – важливий інструмент для громадян як щодо існування в суспільстві, виконання своїх обов'язків на робочому місці, так і щодо ефективного діалогу (комунікації) з іншими. Такі терміни, як «комунікативна компетентність» або «грамотність», пов'язані з цією ключовою компетенцією.

Важливість контексту використання мов також висвітлюється в Європейській рамковій базі даних (2002, 2008) [6]. В Україні національна концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 роки (проект) поставила за мету запровадити з 2018 року обов'язкову національну багаторівневу сертифікацію випускників старшої школи і закладів професійної освіти з іноземних мов (п.2.2.2.3) [2]. Задля цього, очевидно, вивчення мови повинно якомога більше відповідати сучасному стилю життя, включати в себе актуальні теми для обговорення та види діяльності, що відповідають ментальності тих, хто навчається.

Д. Лепайт та Р. Клімінскас проаналізували різноманітні аспекти методології дослідження ключових компетентностей дорослих під час їхнього навчання, у тому числі спілкування іноземними мовами [12]. Автори стверджують, що деякі з компетенцій є загальними для багатьох професій, отже, є універсальними, такими, що легко

трансформуються (залежно від сфери зайнятості). Особливо помітною є характеристика передачі компетентності комунікації іноземною мовою.

Концепція комунікативної компетенції та її важливість у викладанні мови, на думку Ф. Дубіна, передбачає щонайменше два поняття:

- концепція автономії;
- концепція ідеології [8].

Згідно з концепцією автономії актуалізується здатність студента працювати незалежно та контролювати навчальний процес [3]. Відповідно, більша автономія може привести до більш високого рівня впевненості і більш позитивного самосприйняття. Автономія тісно пов'язана з мотивацією та, зокрема, з внутрішньою мотивацією того, хто навчається.

Ідеологічна концепція – це широке поняття, що охоплює соціальні та культурні аспекти в мові, яка відрізняє розуміння комунікаційної компетенції (за Д. Хаймсом [10]) і мовної компетенції (за Н. Чомським [5]).

У загальній європейській рамці щодо володіння мовами [6, с.108] лінгвістичні комунікативні компетенції складаються з таких компонентів: мовна компетенція, соціокультурна компетенція, прагматична компетенція.

Поняття мовної компетенції розглядається не тільки в плані її структурного і компонентного складу, а й з позицій розвитку лінгвістичних здібностей особистості, які забезпечують адекватність і коректність розв'язання комунікативних завдань; розглядається взаємозв'язок лінгвістичної компетенції з іншими комунікативними компетенціями і процес її формування.

В сучасному глобалізованому та мобільному суспільстві оволодіння лише мовною компетенцією є недостатнім. Вивчення іноземних мов ускладнюється, якщо не відбувається одночасного залучення соціокультурних аспектів до навчання [13]. Соціокультурна компетенція (сукупність знань про країну мови, що вивчається, національно-культурну специфіку соціальної і мовленнєвої поведінки носіїв мови) означає усвідомлення власної культурної спадщини та розуміння культури іншої країни поряд зі знанням її мови. Як результат викладання іноземних мов пов'язується з культурою країн, а відтак актуалізується культурний (міжкультурний) вимір в навчанні мов.

М. Байрам сформулював концептуальну основу міжкультурної компетентності, яка складається з п'яти складових [4, с. 34]: 1) знань, 2) майстерності (навичок), 3) вмінь, 4) критично-культурної свідомості, 5) навичок взаємодії. Інші підходи, які визначають багаторазове використання мов, «репертуар» мови користувача та сучасні тенденції розвитку багатомовності в суспільстві, зосереджені на:

- мультикультурній/багатомовній компетенції (С.Торн [17]),
- багатомовній компетенції (Дж.Йоргенсен [11]);
- багатомовній та багатокультурній компетенції (Д. Косте [7]).

Наголошуючи на зв'язку мови і культури, вчені визначають мовну діяльність як застосування мовної компетенції (рецептивної або продуктивної) при обробці одного або декількох текстів або створення дискурсу відповідної сфери задля виконання певного завдання.

Прагматичну компетентність (наявність відповідних знань про сутність і особливості комунікації, оволодіння потенціалом професійного дискурсу, аналіз взаємодії комунікантів під час ділового спілкування) ми пов'язуємо з мотивацією, з цілями тих, хто навчається. Тому мова тлумачиться як інструмент, який застосовується відповідно до цілей та потреб

користувачів. Необхідність спілкування відбувається в конкретній ситуації, яка визначає форму та зміст цього спілкування.

Новою ініціативою зі стандартизації інформації про кваліфікацію та професійний досвід працівників на європейському просторі, і, як результат – з полегшення мобільності як студентів, так і працівників, став Europass. Документи Europass були розроблені таким чином, щоб допомогти людям послідовно відображати свої навички та компетенції, чи то при зарахуванні до навчальної програми, чи при пошуку роботи, чи при отриманні досвіду за кордоном.

Як портфель з п'яти документів, Europass дозволяє громадянам чітко та легко надавати докази своїх кваліфікацій та навичок в країнах-членах ЄС, країнах-кандидатах та Ісландії, Ліхтенштейні, Норвегії та Швейцарії.

Таким чином, він доповнює сайт Ploteus (Portal on Learning Opportunities Throughout European Space), запущений в 2002 р., на якому міститься інформація про можливості навчання та професійної підготовки в Європі, а також Європейська програма професійного навчання. Він містить такі елементи:

1. Europass – Curriculum vitae (Europass-CV) – резюме, яке описує досвід роботи, отриману освіту, рівень володіння іноземними мовами відповідно до системи оцінок CEFR.

2. Europass – паспорт мобільності (фіксує всі пересування з метою навчання на будь-якому рівні: стажування, навчальну сесію тощо).

3. Europass – додаток до диплому (містить інформацію про навчальні досягнення власника, складається організацією, яка забезпечувала навчання).

4. Europass – додаток до документа про початкову професійну освіту (складається організацією, яка забезпечувала навчання)

5. Europass – мовний портфель – свідчить про мовні навички, стажування за кордоном, результати міжнародних мовних тестів.

Рада Європи допомагає державам-членам реалізувати нові мовні програми та мотивує подальші інновації у викладанні та вивченні мови; створює передумови для просування співробітництва навчальних закладів у різних європейських країнах. У цьому напрямку важливими є врахування мовних потреб в різних галузях, відповідний аналіз, що може призвести до створення нових мовних програм, зорема – в сфері державного управління.

Communicaid як допомога з комунікації – це глобальна діяльність з консультування щодо питань культури та комунікацій. Так називаються організації по всьому світу, які допомагають установам та підприємствам, а також їхнім колективам пом'якшити ризики та максимально збільшити можливості роботи в складній і такій, що постійно змінюється, міжнародній обстановці. Communicaid працює з міжнародними організаціями, національними департаментами освіти тощо, щоб забезпечити повний набір консультаційних послуг, включаючи цільові тренінги з розвитку навичок міжкультурної та мовної комунікації. Так, після того, як у березні 2004 року Департамент з питань освіти Великобританії (Department for Education – DfE) переглянув свою політику навчання та сформулював нову стратегію, Communicaid було обрано як постачальника послуг з мовної підготовки. Одночасно було укладено угоду між Communicaid та DfE Learning Academy – навчальною академією Департаменту освіти.

Політика DfE визначає такі пріоритетні напрямки:

- забезпечення ефективного навчання Fast Stream (Програма прискореного розвитку державної служби Великобританії);

- надання ефективної системи зовнішньої валідації/акредитації для всіх тренінгів, пов'язаних із підготовкою держслужбовців;
- раціоналізація витрат та орієнтація на навчання робочих мов з чітко визначеним змістом у підтримці функціональних потреб департаменту;
- розробка інноваційних програм підтримки особистого розвитку та наявного рівня володіння іноземною мовою держслужбовців.

Головними проблемами були визначені такі:

- розробка серії семінарів з розвитку мовних та культурних компетентностей для тих державних службовців, які братимуть участь у зустрічах з посадовими особами ЄС;
- розробка та послідовне впровадження нового підходу до вивчення мов на чотирьох майданчиках Департаменту у Великобританії – Лондоні, Шефільді, Рункорні й Дарлінгтоні.

Communicaid провела велику аудиторську перевірку мовних знань, яка включала індивідуальні оцінки понад 100 осіб задля визначення загальних потреб та рівнів мовної компетентності. Всі особи, яких було визначено для участі в тренінгах з питань культури, повинні були заповнити анкету перед початком курсу. Питання анкети стосувалися змістовного наповнення курсу. Були прийняті такі рішення:

- впровадження європейських мовних портфелів та шкали загальноєвропейської рамкової оцінки для всіх навчальних курсів у Департаменті разом з узгодженням навчальних програм;
- навчання у невеликих групах для осіб із більш-менш однаковим рівнем та аналогічними потребами;
- організація індивідуальних гнучких програм в межах Fast Stream з можливістю перенесення тренінгів між Лондоном та Брюсселем;
- інтенсивна мобільна підготовка в навчальному центрі Communicaid в Парижі для вищих державних службовців підрозділів Європейського Союзу;
- організація кількох мовних клубів з основних західноєвропейських та російської мов з метою сприяння особистому розвитку та підтримці мовної компетенції;
- ефективне управління програмою та щомісячна звітність всім підрозділам, включаючи фінансові витрати та контингент тренінгів;
- проведення семінарів з оволодіння вищим рівнем мовних навичок з ключових мов ЄС;
- проведення європейських міжкультурних навчальних заходів.

На сьогодні DfE має можливість розробляти, оцінювати та контролювати мовну компетентність державних службовців у роботі з міжнародними колегами. Він також може ефективно контролювати витрати та вимірювати результати тренінгів щодо розвитку культурних та мовних навичок державних службовців. Державні службовці, які беруть участь у заходах, що проводяться у Великій Британії за її Президентства в ЄС, на сьогодні вже знайомі з різноманітною культурою своїх європейських колег та можуть ефективно працювати з закордонними представниками – гостями Департаменту.

Завдяки своїй професійній компетентності з іноземних мов державні службовці сприяють зростанню іміджу державної служби Великобританії на міжнародній арені. Проводяться мовне та комунікаційне навчання з надання допомоги державним службовцям різних рівнів, щоб вони вдосконалили свої навички, необхідні для ефективної комунікації на робочому місці. Інститут підготовки з державної служби та розвитку (Civil Service Training and Development Institute – CSTDI) пропонує широкий вибір курсів англійської, китайської мов, курсів з комунікації як для загальних ситуацій, що виникають на державній службі, так і

для специфічних випадків, що дозволяє державним службовцям ефективно спілкуватися з колегами і широкою громадськістю. У 2014 році близько 14 тис. державних службовців відвідали ці курси. Крім підготовки в класі, повний спектр ресурсів електронного навчання (в тому числі веб-курси, статті, підручники та довідкові посібники) були надані для самонавчання.

Висновки та перспективи подальших наукових розробок. Значні зміни в українському суспільстві за останнє десятиліття, а саме: відкриття державних кордонів, підвищення мобільності, розвиток сучасних інформаційних технологій – відображені в системі підготовки з публічного управління і, зокрема, в підготовці іноземній мові державних службовців. Підготовка з іноземної мови не тільки озброює тих, хто навчається, знаннями, розвиває навички та вміння, але також сприяє формуванню нового типу мовної ідентичності, характеристики якого визначаються вимогами суспільства. Ці характеристики є пріоритетом у визначенні цілей навчального процесу і враховуються при розробці стандартів освіти, що передбачають підвищення рівня професійно орієнтованої комунікативної підготовки з іноземних мов як студентів, так і науково-педагогічних працівників. Мовні, комунікаційні та культурні компетенції у підготовці публічних службовців стали предметом дослідження представників широкого кола науки. Незважаючи на різноманіття проведеного аналізу, можна констатувати спільність думки щодо того, що важливим аспектом загальної компетенції особистості є мовна компетентність.

Література.

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 роки (Проект). – Режим доступу: http://www.tnpu.edu.ua/EKTS/proekt_koncepc.pdf.
3. Сергєєва О. Ю. Концепція незалежного вивчення іноземної мови в контексті інтеграції України в європейську спільноту // Теорія та практика державного управління. – Вип. 4 (47). – Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2014-4/doc/5/03.pdf>.
4. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. – Clevedon: Multilingual Matters, 1997. – 136 p.
5. Chomsky N. Aspects of the Theory of Syntax. – Cambridge, MA: MIT Press, 1965. – 247 p.
6. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. – Council of Europe: Language Policy Unit. – Strasbourg, 2001. – 273 p. – Mode of access: www.coe.int/lang-CEFR.
7. Coste D., Moore D., Zarate G. Plurilingual and Pluricultural Competence. – Strasbourg: Language Policy Division, 2009. – Mode of access: http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/SourcePublications/CompetencePlurilingue09web_en.pdf, accessed 20 March, 2015.
8. Dubin F. Situating literacy within communicative competence // Applied Linguistics. – № 10 (2). – 1989. – P. 171–181.
9. European Parliament and Council Recommendation on key competences for lifelong learning. – EC, 2006. – Mode of access: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32006H0962>.

10. Hymes D. H. On Communicative Competence / In Pride J. B., Holmes, J. (eds.) *Sociolinguistics*. – London: Penguin Books Inc., 1972. – P. 269-293.
11. Jørgensen J. N., Rindler-Schjerve R., Vetter E. Polylingualism, multilingualism, plurilingualism. A toolkit for transnational communication in Europe. – *Copenhagen Studies in Bilingualism*, 2012. – Mode of access: <http://www.toolkit-online.eu/docs/polylingualism.html>, accessed 10 April, 2015.
12. Lepaitė D., Kliminskas R. Methodology of Key Competencies Development and its Application at Panevezys Adult Learning Centre // *Social Sciences*. – № 2 (39). – 2003. – P. 82–91.
13. Nazari A. EFL Teachers' Perception of the Concept of Communicative Competence // *ELT Journal*. – № 61 (3). – 1992. – P. 202-210.
14. The definition and selection of key competencies. Executive Summary – OECD, 2015. – Mode of access: <https://www.oecd.org/pisa/35070367.pdf>.
15. The European Language Competence Indicator. – EC, 2005. – Mode of access: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52005DC0356>.
16. The European Qualifications Framework for Lifelong Learning. – Mode of access: https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/leaflet_en.pdf.
17. Thorne S. L. Catalyzing Plurilingualism and University-level Academic Discourse Competence: The Language-Integrated Knowledge Education (LIKE) / In Hubbard P., Schulz M., Smith B. (eds.) *LearnerComputer Interaction in Language Education: A Festschrift in Honor of Robert Fischer CALICO*. – Monograph. – Texas: SanMarcos, 2013. – P 263–271.